

KRIMINALOMSORGEN

Kriminalomsorgens sikkerhetsstrategi

2023-2028

Innledning

Sikkerhet som fagområde har utviklet seg siden sist sikkerhetsstrategi. Tre forhold gjør at vi må tenke annerledes om hvilke verdiene vi skal beskytte, hvilke trusler og sårbarheter vi har og hvilke virkemidler vi bruker i arbeidet.

For det første så er trusselbildet til kriminalomsorgen mer komplekst enn før bl.a. som en følge av digitalisering, endringer hos politiet og domstolene, en krevende ressurssituasjon, økt polarisering og voldelig ekstremisme.

For det andre er det sterkere kontroll med kriminalomsorgens virkemidler. Regelverk og praksis rundt for eksempel utelukkelse, tvangsmidler, visitasjon og kommunikasjonskontroll blir vurdert ikke bare opp mot kriminalomsorgens sikkerhetsbehov, men også forholdsmessighet og menneskerettslige standarder.

Til slutt så krever en ny strategi ikke bare et fokus på sikkerhet i straffegjennomføringen, men også andre krav som sikkerhetsstyring og internkontroll, personvern og informasjonssikkerhet og til beredskap.

Sikkerhet på kort og lang sikt.
Sikkerhetsarbeidet i kriminalomsorgen skal ha både et kortsiktig og langsiktig perspektiv. Det skal være trygt under straffegjennomføringen, men det skal også legge til rette for trygghet etter endt gjennomføring. Dette stiller krav til at vi som virksomhet ikke ser sikkerhet og innhold som to motpoler, men som virkemidler som benyttes for å oppnå et felles mål.

Godt innhold og gode forhold under straffegjennomføringen bidrar til godt sikkerhetsarbeid og det reduserer risiko. På samme måte som god sikkerhet legger til rette for og er en forutsetting for det endringsarbeidet vi ønsker skal skje under gjennomføringen.

Én kriminalomsorg – felles målsetting, men ulike forutsettinger og oppdrag.
Kriminalomsorgen består av mange ulike enheter og det er store forskjeller når det gjelder størrelse, det bygningsmessige, funksjoner og kompetanse.

Mangfoldet er en styrke, samtidig gir det utfordringer når vi har som målsetting å være enhetlige. Å finne løsninger som fungerer for alle og sikrer likebehandling og forutsigbarhet blir viktig i arbeidet fremover.

Risiko i en kontekst - behov for risikovurderinger og tilpassede tiltak.
Sikkerhetsarbeidet må tilpasses til den konteksten den utføres i. Straffegjennomføring i fengsel og straffegjennomføring i samfunn står overfor mange av de samme utfordringene, men virkemidlene til å møte risikoen er forskjellige. Gjennomføring av risikovurderinger og utarbeidelse av tiltak som både er tilpasset enhetens egenart og risiko er avgjørende for å lykkes.

Kriminalomsorgen er en samfunnskritisk funksjon og det innebærer at vi skal kunne opprettholde funksjonsevne og drift også under kriser. Kravet til opprettholdelse av funksjonsevne innebærer at organisasjonen må være beredt på å håndtere ulike typer hendelser eller kriser og samtidig ha nok fleksibilitet og robusthet til å gjennomføre samfunnsoppdraget.

Den nye sikkerhetsstrategien er utarbeidet med hele virksomheten som målgruppe. Vi ønsker at den skal være et verktøy i arbeidet med å videreutvikle kriminalomsorgens sikkerhetsarbeid slik at vi løser de utfordringene vi står overfor og når målene vi har, som er;

Trygghet for samfunnet**, **ansatte** og **domfelte** og **helhetlig sikkerhetstilnærming.

Lillestrøm 28/10 2022

Heidi Bottolfs
avdelingsdirektør

Kriminalomsorgen

Sammenheng med virksomhetsstrategien

Kriminalomsorgens virksomhetsstrategi gir retning for hvordan vi de neste årene skal løse våre oppgaver på en systematisk og helhetlig måte. Målene i virksomhetsstrategien danner utgangspunktet for sikkerhetsstrategien.

Det overordnede målet for sikkerhetsarbeidet i kriminalomsorgen er trygghet for samfunnet, ansatte og domfelte.

Virksomhetsstrategien har konkretisert dette i følgende mål og delmål:

Trygghet og sikkerhet for samfunnet

- Vi har differensierte risikovurderinger
- Vi sørger for en forutsigbar og trygg overgang til samfunnet og avslutning av straffegjennomføringen
- Vi ivaretar offer- og pårørendeperspektivet

Trygghet og sikkerhet for domfelte

- Vi er aktivt til stede for å skape trygghet for alle domfelte
- Vi benytter risikokartleggingsverktøy
- Vi sikrer aktivitet og fellesskap for sårbare grupper

Trygghet og sikkerhet for ansatte

- Vi skal øke kompetansen på konfliktdempende kommunikasjon og godt miljøarbeid
- Vi har samordnede kontroll- og progresjonstiltak som kan motvirke uønskede hendelser og kriminalitet
- Vi skal ha et arbeidsmiljø fritt for vold og trusler

Helhetlig sikkerhetstilnærming

- Vi ivaretar den organisatoriske, dynamiske og statiske sikkerheten ved straffegjennomføring i samfunn og i fengsel
- Vi samarbeider aktivt med andre aktører i straffesakskjeden
- Vi bruker nye digitale løsninger for sikkerhet

Kriminalomsorgen

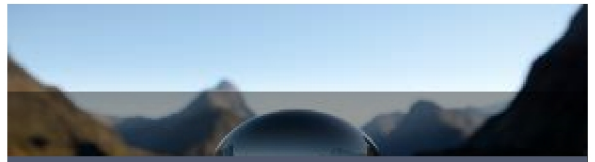
Innhold

1 Sikkerhet i kriminalomsorgen

2 Rammer for sikkerhetsarbeidet

3 Utfordringsbilde

4 Mål og tiltak i strategiperioden

1 Sikkerhet i kriminalomsorgen

Sikkerhet i kriminalomsorgen

Sikkerhet i kriminalomsorgen skal forstås som summen av de virkemidlene som tar sikte på å forebygge og håndtere situasjoner der samfunnets, ansattes, innsattes og domfeltes trygghet kan være truet.

Virkemidlene vi benytter for å oppnå sikkerhet i kriminalomsorgen kan kategoriseres si tre; dynamisk og menneskelige tiltak, statiske og teknologiske og organisatoriske tiltak.

Dynamisk og menneskelige Med *dynamisk sikkerhet* menes at mellommenneskelige relasjoner og systematiske former for samhandling mellom innsatte, domfelte og tilsatte brukes for å øke samfunnets, tilsattes, innsattes og domfeltes trygghet. Eksempler på arenaer hvor denne formen for sikkerhetsarbeid utøves eller konkrete aktiviteter kan være tilstedeværelse i fellesskap, kontaktbetjentarbeid, fritidsaktiviteter, utdanning, arbeid og programvirksomhet. Sentralt er at kontakten med den innsatte eller domfelte aktivt og bevisst benyttes som et verktøy for å øke trygghet gjennom informasjonsinnhenting, relasjonsbygging, individuell tilrettelegging eller tilsvarende.

Med menneskelige tiltak menes tiltak som påvirker persepsjonen, vurderingsevne, kunnskap, adferd og reell evne til å bruke eller følge andre sikringstiltak slik som teknologisk utstyr og rutiner eller instrukser. Eksempler på tiltak som påvirker adferd, kan være holdningsskapende arbeid og bevisstgjøring. Eksempel på tiltak som påvirker reell evne til å bruke teknologiske sikringstiltak eller følge organisatoriske sikringstiltak, kan være opplæring (NS5830:2012).

Statiske og teknologiske Med *statiske og teknologiske tiltak menes* fysiske, elektroniske og logiske sikringstiltak. Fysisk sikringstiltak kan være fysiske barrierer som hindrer eller forsinker uønsket adgang til verdier slik som dører, låser, gjerder, utnyttelse av naturgitte forhold. Med elektroniske sikringstiltak menes elektronisk utstyr og løsninger for støtte, supplere eller erstatte fysiske sikringstiltak. Eksempler på dette er alarmanlegg, kameraovervåkning. Med logiske sikringstiltak menes tiltak for sikring av informasjon som lagres eller overføres elektronisk slik som IKT-programvare som brannmurer og antivirusprogrammer. (NS5830:2012).

Organisatorisk Med *organisatorisk sikkerhet* menes organisering og styring av arbeidet samt fordeling av ansvar og myndighet. Eksempler på dette kan være bemanningsplaner, instruksverk, avvikshåndtering og krisehåndteringsplaner.

Med *organisatorisk sikringstiltak* menes tiltak i form av skriftlige eller muntlige beskrivelser, vurderinger og beslutninger som regulerer ledelse, organisering, prosesser, analyser, rutiner, adferd og/eller anvendelse av andre sikringstiltak (NS5830:2012).

Kriminalomsorgen

2 Rammer for sikkerhetsarbeidet i kriminalomsorgen

Krav til sikkerhet og sikkerhetsstyring

Kravet til sikkerhet er hjemlet i ulike regelverk og innbefatter en rekke områder i virksomheten vår.

For samfunnsoppdraget og selve straffegjennomføringen sier **straffegjennomføringslovens** §2 at «*Straffen skal gjennomføres på en måte som tar hensyn til formålet med straffen, som motvirker nye straffbare handlinger, som er betryggende for samfunnet og som innenfor disse rammene sikrer de innsatte tilfredsstillende forhold*» videre står det i §3 at «*Gjennomføringen av reaksjonen skal være sikkerhetsmessig forsvarlig*».

I et arbeidsmiljøperspektiv sier **arbeidsmiljølovens** §4-1 at; «*Arbeidsmiljøet i virksomheten skal være fullt forsvarlig ut fra en enkeltvis og samlet vurdering av faktorer i arbeidsmiljøet som kan innvirke på arbeidstakernes fysiske og psykiske helse og velferd*».

Med tanke på nasjonal sikkerhet fremkommer det av **sikkerhetsloven** §4-3 at «*Virksomheten skal gjennomføre de forebyggende sikkerhetstiltakene som må til for å gi et forsvarlig sikkerhetsnivå og redusere risikoen knyttet til sikkerhetstruende virksomhet*».

Disse tre eksemplene er ikke de eneste. Kriminalomsorgen plikter at straffegjennomføring ikke er i strid med menneskerettighetene. Det finnes krav til informasjonssikkerhet, til brann og eksplosjonsvern, om forurensning og strålevern med fler. For at vi skal kunne ha oversikt over og evne til følge opp alle krav til sikkerhet må vi etablert systemer for dette. Disse må være implementert i virksomhetsstyringen for øvrig, for at det skal fungere optimalt.

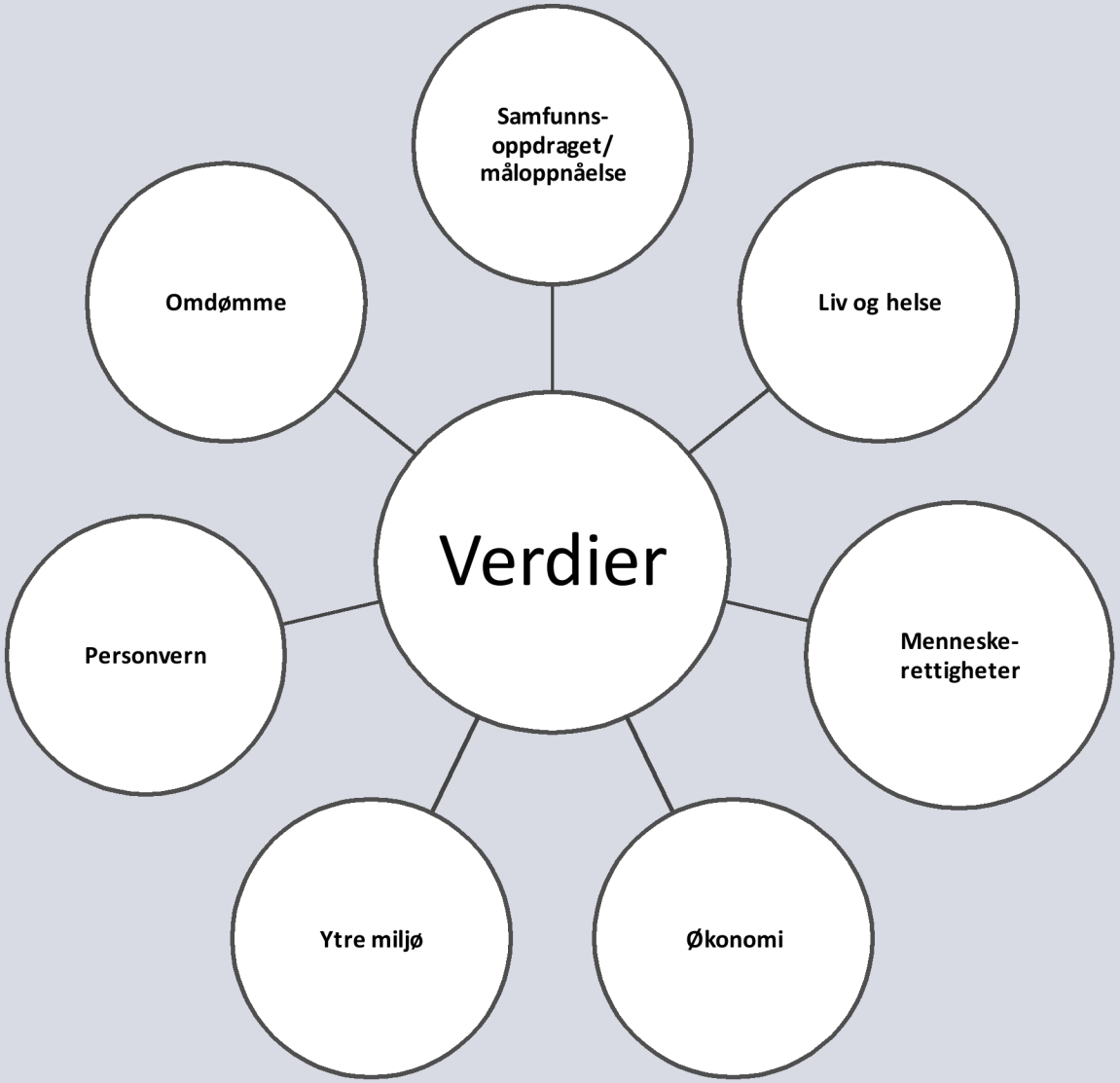

Kriminalomsorgens
transporttjeneste

Hva skal vi beskytte?

For å kunne risikovurdere må vi vite **hva vi skal beskytte**. På den ene siden handler det om hvilke verdier vi har, og på den andre siden hvilken funksjon vi skal opprettholde.

Når vi i kriminalomsorgen skal vurdere risiko må det derfor sees opp mot; *måloppnåelse knyttet til samfunnsoppdraget vårt, liv og helse, menneskerettigheter, økonomiske verdier, ytre miljø, personvern og omdømme.*

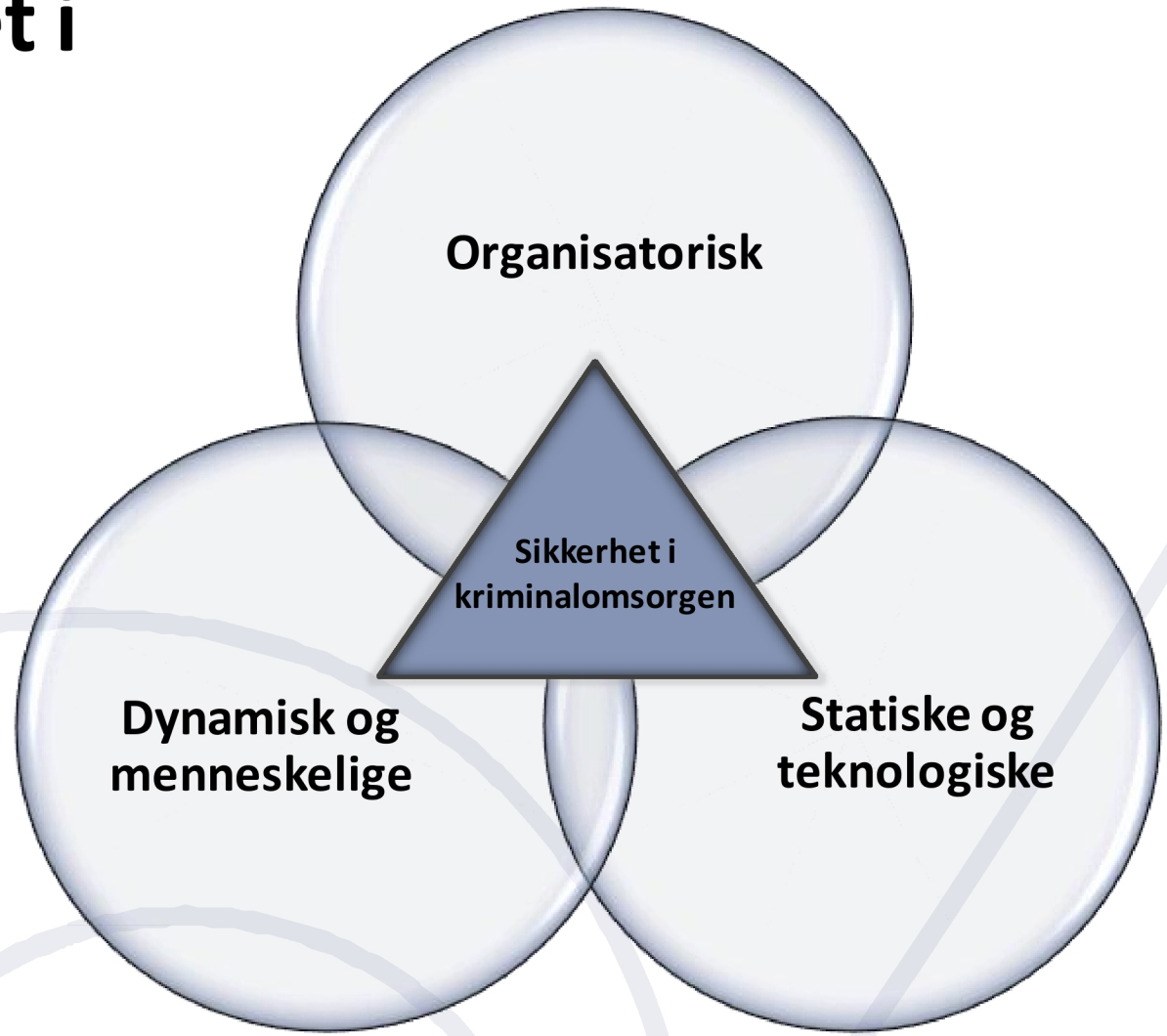

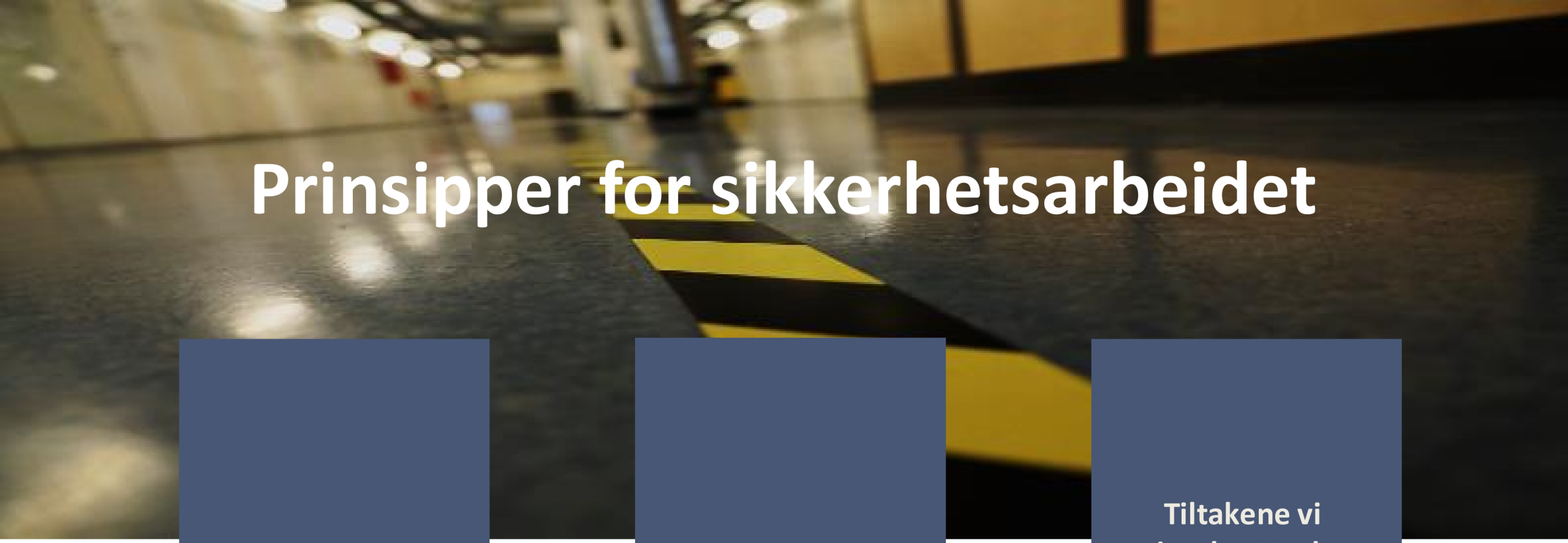
Virkemidler i sikkerhetsarbeidet i kriminalomsorgen

Vi bruker ulike virkemidler for å beskytte verdiene våre og for å oppnå sikkerhet og trygghet. Tidligere sikkerhetsstrategi fokuserte særlig på begrepene statisk-, dynamisk- og organisatorisk sikkerhet. Med denne strategien har vi som mål å videreutvikle disse begrepene. Vi ønsker å videreføre det som er særskilt for kriminalomsorgen, samtidig som vi tar innover oss forståelsen av virkemidlene og begrepene som benyttes i andre virksomheter og fagmiljøer.

Virkemidlene vi benytter i sikkerhetsarbeidet skal være; organisatoriske, statiske og teknologiske samt dynamiske og menneskelige tiltak

Tiltak innen de ulike virkemiddelkategoriene har effekt hver for seg, men tiltakene utfyller og styrker hverandre. Det er derfor vi sier at det er «summen av dem som utgjør sikkerheten i kriminalomsorgen».

Prinsipper for sikkerhetsarbeidet

Alle har ansvar for å bidra til god sikkerhet

Sikkerhetstiltak skal være forholdsmessig

Tiltakene vi iverksetter har hjemmel i lov og vi har notoritet i det vi gjør

Alle har ansvar for å bidra til god sikkerhet

Sikkerhet er en målsetting som ikke bare gjelder for arbeidet med innsatte og domfelte. Det gjelder for alle situasjoner hvor verdier kan være truet. Det innebærer at det er sikkerhetsutfordringer i alle funksjoner og stillinger om det handler om innkjøp og økonomi, personvern, arbeidsmiljø, omdømme eller gjennomføring av straff.

At *alle har ansvar for å bidra til god sikkerheten* betyr også at hva hver enkelt gjør har betydning i en større sammenheng og at det er summen av alt vi gjør som til slutt avgjør hvor godt resultatet blir. Å oppnå god sikkerhet er som å pusle et puslespill hvor bitene er delt ut til flere. Vi trenger å samarbeide, passe på hverandre og hjelpe hverandre slik at bildet blir komplett. Alle må bidra og alle kan bidra uavhengig av stilling eller funksjon.

Forholdsmessighetsprinsippet - sikkert nok er sikkert nok

Kriminalomsorgen er en etat som legitimt kan benytte makt og tvang for å oppnå våre mål. Samtidig er det et grunnleggende krav at vi ikke skal bruke mer makt enn nødvendig.

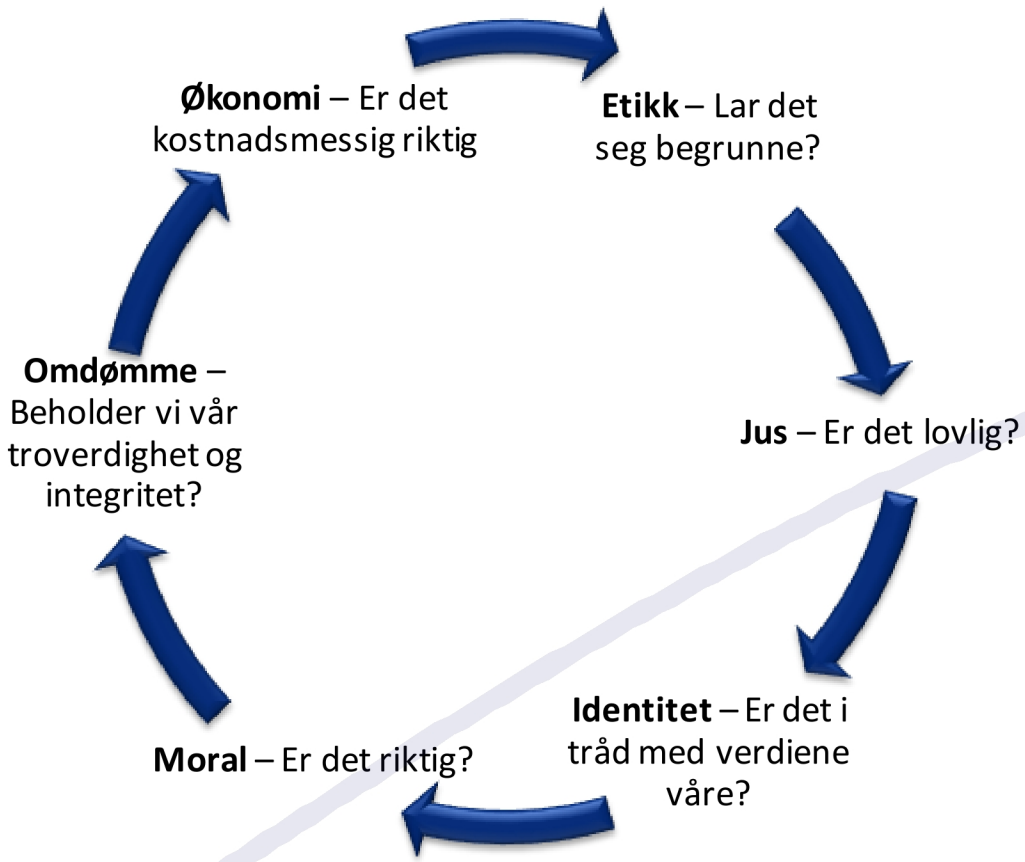
Ingen skal gjennomføre straff strengere enn nødvendig. Sikkerhetstiltak skal ikke iverksettes eller opprettholdes med mindre det er nødvendig og skal ikke gå på bekostning av menneskeverd eller menneskerettighetene. Skadevirkningene av tiltakene må tas med i vurderingene og måles opp mot risikoen man står overfor. Alternative tiltak skal vurderes og prøves før vi benytter makt og tvangsmidler. Dette stiller krav til ansattes profesjonalitet og etiske refleksjon.

Krav til hjemmel (legalitet) og notoritet

Beslutningene vi tar har stor innvirkning på menneskers liv både de som er under straffegjennomføring, men også andre slik som innsatte og domfeltes pårørende og ofrene for kriminaliteten. En forutsetting for vår myndighetsutøvelsen er at vi har hjemmel i lov og ivaretar menneskerettighetene.

Samtidig som lov og regelverket setter rammene for utførelsen av tjenesten, stilles det også krav til beslutningene vi tar og hva som legges til grunn i vurderingene. Det skal være mulig å ettergå og kvalitetssikre beslutninger og beslutningsprosesser og så langt som mulig skal vi være åpne om begrunnelsene.

Etikk i sikkerhet og beredskapsarbeid

Kriminalomsorgen skal gjennomføre varetektsfengsling og straffereaksjoner på en måte som er betryggende for samfunnet og som motvirker straffbare handlinger.

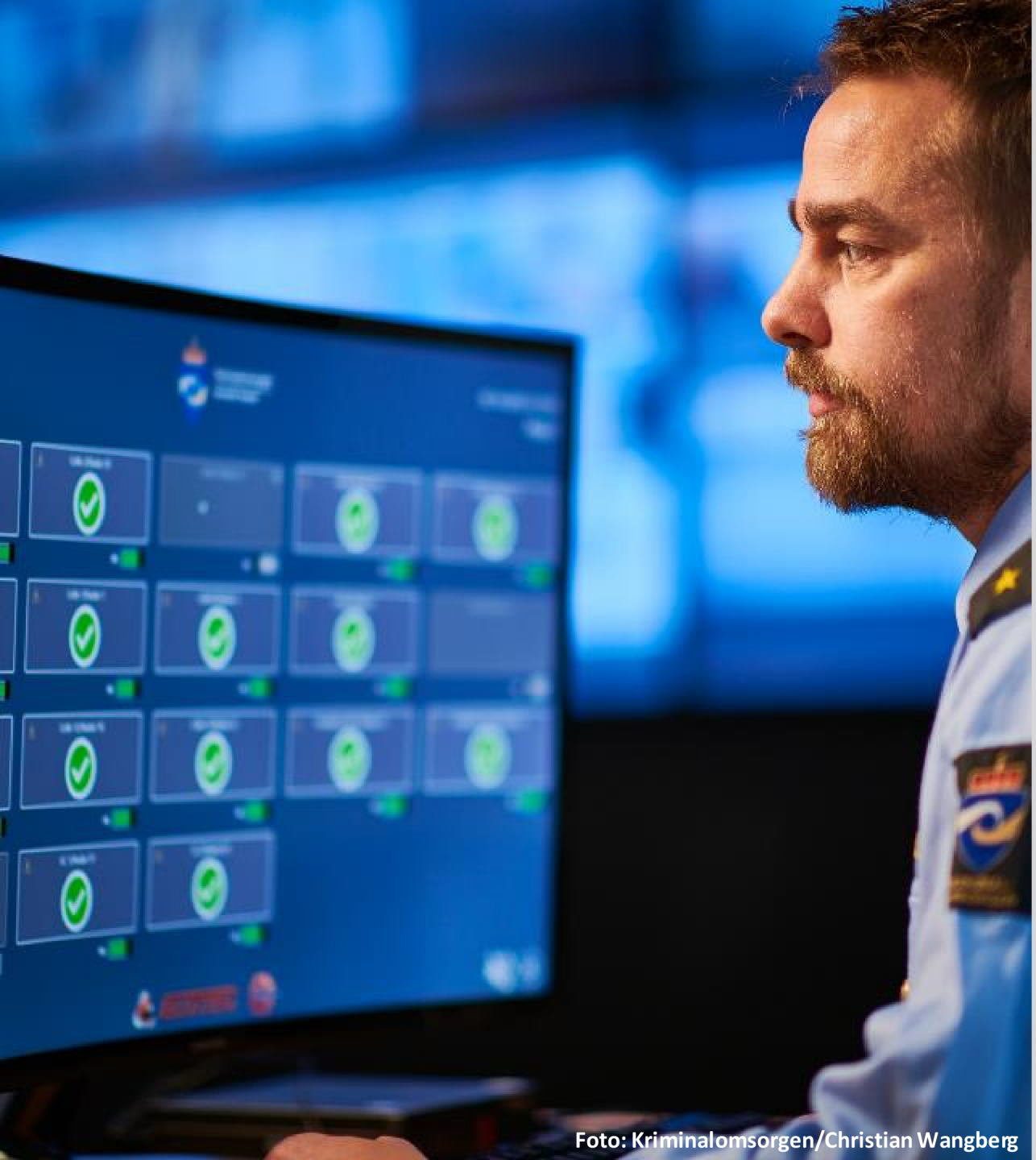
For å kunne løse samfunnsoppdraget innebærer det at vi må utøve makt over de som skal gjennomføre staff eller varetekt.

Maktutøvelsen blir ofte særlig tydelig når vi iverksetter ulike sikkerhetstiltak da disse ofte medfører begrensninger eller reguleringer av hver enkelt persons handlingsrom og for enkelte virkemidler medfører det også direkte eller indirekte påføring av ubehag eller smerte. Denne maktutøvelsen må bygge på en høy etisk standard og beslutningsprosessene knyttet til tiltak vi iverksetter skal tas med bakgrunn i forutgående helhetlige vurderinger.

Kvalnes og Øverenget (2012)

3 Utfordringsbilde

Foto: Kriminalomsorgen/Christian Wangberg

Et sammensatt utfordringsbilde

De innsatte og domfelte vi har under straffegjennomføring er de primære trusselaktørene for arbeidet vårt, men de er ikke de eneste truslene.

Pandemier, bortfall av kritiske leveranser, utfall av infrastruktur, dataangrep, naturkatastrofer og lignende påvirker evnen vår til å opprettholde drift og dermed hvordan vi kan utføre samfunnsoppdraget vårt.

Trusselvurderingene gjort av andre fagmyndigheter som Politiet, Politiets Sikkerhetstjeneste (PST), Direktoratet for samfunnssikkerhet og beredskap (DSB), og Nasjonalsikkerhetsmyndighet (NSM) inneholder vurdering av ulike krisescenarioer og trusler som er sektorovergripende.

Kriminalomsorgens beredskapsplaner må inkludere disse truslene og tiltak må utarbeides på alle nivåer slik at vi er forberedt dersom krisen inntreffes.

Et sammensatt utfordringsbilde

Innsatte og domfelte med negativ innvirkning på andre - Enkelte innsatte og domfelte har en særlig negativ innvirkning på andre. Gjennom truende eller negativt styrende atferd påvirkes andre innsatte og domfelte samt de ansatte. I fengsel utgjør disse innsatte en særlig utfordring da de gjør det vanskelig å etablere fellesskap som oppleves trygge for alle og det medfører i mange tilfeller utelukkelser.

Uheldige eller skadelige grupperinger og sammensettinger Sammensetting av innsatte i fengsel har stor innvirkning på sikkerheten. Grupperinger som dannes med bakgrunn i kriminalitetstype, nasjonalitet eller etnisitet, tilhørigheter til gjenger eller tilsvarende kan utgjøre både en risiko for ny kriminalitet, det påvirker tryggheten til øvrige innsatte og grupperingene kan utgjøre en maktfaktor i møte med de ansatte.

Innsatte og domfelte med alvorlige psykiske lidelser – flere innsatte med alvorlige psykiske lidelser begår selvskadende handlinger og har voldelig eller utagerende atferd under straffegjennomføringen. Disse utfordringene er ofte ikke forenlig med felleskap eller aktivitet med andre, noe som bidrar til at mulighetene under straffegjennomføringen blir ytterligere begrenset og atferden ofte eskalerer

Rusmiddelproblematikk og doping - En stor andel av innsatte og domfelte har et rusproblem. Rusmiddelbruk eller bruk av dopingmidler under straffegjennomføring påvirker muligheten for en god tilbakeføring, og det gir ofte sikkerhetsutfordringer både for innsatte og domfelte selv og for de ansatte. Innsmugling og distribusjon skaper risikofylte situasjoner og uro og ruspåvirkede personer kan utgjøre en fare for andre.

Radikalisering og voldelig ekstremisme og terrorisme - Radikalisering og voldelig ekstremisme (RVE) er en trussel mot samfunnet. Skadepotensialet av kriminalitet knyttet til RVE er stort og bidrar i tillegg til de direkte følgende av de kriminelle handlingene til økt frykt i samfunnet og polarisering. Radikalisering og voldelig ekstremisme er en utfordring for kriminalomsorgen på flere måter. Fengslene kan være arenaer for rekruttering til ekstremistiske miljøer, domfelte for ekstremistisk vold og terror kan være utfordrende å håndtere, ideologisk overbeviste kan være vanskelig å rehabilitere og tilbakeføre til samfunnet og faren for ny kriminalitet må anses å være forhøyet dersom det ikke iverksettes tiltak som fungerer.

Organisert kriminalitet og gjenger - Tilknytning til organiserte kriminelle nettverk og gjenger gir utfordringer både for sikkerheten og tilbakeføringsarbeidet. Tilhørigheten og lojaliteten til nettverket eller gjengen gjør det vanskelig å motivere til endring. Konflikter fra utsiden tas med inn i fengslene, og deler av den kriminelle aktiviteten forsøkes opprettholdt under straffegjennomføringen. Kunnskap om nettverkene og miljøene er lite tilgjengelig og krevende å holde oppdatert. På samme måte som for radikalisering og voldelig ekstremisme kan fengsel også være en rekrutteringsarena for slike nettverk.

Manglende endrings- og samarbeidsvilje hos innsatte eller domfelte – Kriminalomsorgens virkemidler i tilbakeføringsarbeidet er knyttet til innsatte og domfeltes egen motivasjon og ønsker. Dersom det er manglende vilje eller motivasjon til endring og samarbeid er det lite kriminalomsorgen får gjort når det gjelder risiko for tilbakefall til kriminalitet og risiko for sikkerhetstruende atferd under gjennomføringen.

Bygningsmessige og tekniske forhold i enhetene - Flere enheter har gammel bygningsmasse som er i dårlig forfatning og trenger rehabilitering mens andre har bygningsmasse som ikke er tilpasset dagens behov med tanke på innhold eller sikkerhet. I tillegg er det store forskjeller mellom enhetene knyttet til teknisk utstyr. Det er en stor sårbarhet at enhetene ikke har ressursene til kjøpe inn, oppgradere eller vedlikeholde utstyr og at kompetansen internt i virksomheten er lav på området.

Språk, kultur og religion - Språk og kulturbarrierer påvirker ansattes mulighet til å etablere relasjoner og reduserer muligheten for å bruke dynamiske sikkerhetstiltak i arbeidet. Dårlig kommunikasjon øker spenningsnivået og kan bidra til konflikter. Manglende tilgang på bakgrunnskunnskap slik som straffehistorikk, tilhørighet i miljøer om utenlandske innsatte og domfelte forsterke sårbarheten ytterligere.

Ressurser og prioriteringer – Mulighetene for å investere og vedlikeholde statisk og teknologisk utstyr blir mindre når ressursene er få. Tilsvarende er det vanskelig å oppfylle kravene til det systematiske arbeidet dersom man ikke har personell som kan utføre oppgavene. Arbeidet med å motivere og legge til rette for endring og å håndtere innsatte og domfelte med atferdsproblemer, psykiske lidelser og rusproblemer er personellkrevende og uten den viktigeste ressursen vi har, de ansatte, lykkes vi ikke med samfunnsoppdraget.

Ulik regelverkstolkning og praksis – Ulike måter å løse oppgaver på kan være bra, men det gir også sårbarhet med tanke på at kriminalomsorgen oppfattes vilkårlige og uforutsigbare for de innsatte og domfelte, for pårørende, etterlatte og ofre. Ulik praksis mellom enheter og internt i enhetene skaper frustrasjon som igjen kan gi risiko for vold og trusler.

Digitale trusler – All informasjon vi behandler skjer i dag ved bruk av digitale hjelpemidler. Det gjør at vi også flytter verdier vi beskytter over i det digitale rom og at de blir sårbare for nye former for trusler. Der vi før låste en dør eller et skap, logger vi nå inn på en datamaskin og stadig flere sikkerhetstiltak har en teknologisk komponent. For å sikre verdiene vår mot digitale trusler må vi kontinuerlig jobbe med å ha en sikker infrastruktur, oppdatert og tilpasset programvare og rutiner for oppfølging og kontroll samt at ansatte har sikker atferd når de er i det digitale rommet.

Samhandling og informasjonsutveksling med forvaltningssamarbeidspartnere, Politiet og PST – Manglende tilgang på informasjon om innsatte og domfelte, og systemer til å behandle informasjonen gjør det vanskelig å gjøre gode risikovurderinger og fatte gode beslutninger knyttet til sikkerhet og progresjon

4 Mål og tiltak i strategiperioden

Kriminalomsorgen

Mål for sikkerhetsarbeidet i kriminalomsorgen

1 Helhetlig sikkerhets-tilnærming

2 Trygghet og sikkerhet for samfunnet

3 Trygghet og sikkerhet for domfelte

4 Trygghet og sikkerhet for ansatte

5 God informasjons-sikkerhet

Kriminalomsorgen

1

Helhetlig sikkerhetstilnærming

Vi ivaretar den organisatoriske, dynamiske og statiske sikkerheten ved straffegjennomføring i samfunn og i fengsel

Vi har en felles forståelse for risiko og sårbarheter og jobber systematisk med risikovurderinger

Vi samarbeider aktivt med andre aktører i straffesakskjeden

Vi bruker nye digitale løsninger for sikkerhet

Kriminalomsorgen har en sikkerhetskultur som er rapporterende, rettferdig, fleksibel og lærende.

For å nå målene våre skal vi:

- ✓ Implementere sikkerhetsstyring i virksomhetsstyringen og etablere en sikkerhetsorganisasjonen hvor roller, ansvar og fullmakter er tydeliggjort
- ✓ Øke kompetansen rundt gjennomføring av risikovurderinger, herunder forståelsen for ulike type risikovurderingsverktøy og definering av risikoaksept
- ✓ Anvende og videreutvikle system for læring av nestenulykker, avvik og hendelser
- ✓ Videreutvikle funksjons- og arealveileder for fengselsbygg og etablere standarder for lokalene til friomsorgskontorene
- ✓ Utarbeide tilstands- og resultatindikatorer for sikkerhetsarbeidet
- ✓ Ha avklart det rettslige grunnlaget for informasjonsutveksling med politiet og PST og etablert struktur for samarbeid på alle nivåer i virksomheten
- ✓ Ta i bruk krisestøtteverktøyet CIM som effektiviserer, systematiserer og gir notoritet til beslutning og kommunikasjon under en krise
- ✓ Ha forskning innen fagområde som bidrar til en kunnskapsbasert praksis

Kriminalomsorgen

2

Trygghet og sikkerhet for samfunnet

Vi har differensierte risikovurderinger

Vi sørger for en forutsigbar og trygg overgang til samfunnet og avslutning av straffegjennomføringen

Vi ivaretar offer- og pårørendeperspektivet

Vi opprettholder funksjonsevne under kriser

For å nå målene våre skal vi:

- ✓ Legge til rette for gjennomføring av ulike og tilpassede risikovurderinger i KODA
- ✓ Utarbeide verktøy for standardisering og kvalitetssikring av risikovurdering knyttet til progresjon
- ✓ Etablere brukerråd i kriminalomsorgen
- ✓ Evaluere og videreutvikle system og praksis for varsling og kontakt med offer og etterlatte
- ✓ Etablere system for kontinuerlig revisjon av beredskapsplanverk hvor trusselvurderingene fra andre beredskapsaktører inngår som en del av kunnskapsgrunnlaget

Kriminalomsorgen

3

Trygghet og sikkerhet for domfelte

Vi er aktivt til stede for å skape trygghet for alle domfelte

Vi benytter risikokartleggingsverktøy

Vi sikrer aktivitet og fellesskap for sårbare grupper

For å nå målene våre skal vi:

- ✓ Gjennomføre en risikovurdering og oppdatere regelverk om tilsyn og kontroll
- ✓ Utarbeide rutiner for registrering og håndtering av vold og trusselhendelser mellom og mot innsatte
- ✓ Utarbeide verktøy for gjennomføring av individuelle risikovurderinger knyttet til bruk av kontrolltiltak
- ✓ Videreutvikle virkemidlene i arbeidet med forebygging av selvskading, selvmordsforsøk og selvmord og revidere regelverket på område
- ✓ Etablere samarbeid med helsemyndighetene om forebygging av overdose blant personer som gjennomfører straff i samfunnet
- ✓ Etablere pust- og bevegelsessensor i alle nye fengselsbygg og ved større utbedringer av eksisterende fengselsbygg
- ✓ Risikovurdere og etablere plasser og sikkerhetsregimer som er tilpasset for å kunne ivareta særskilte grupper

Kriminalomsorgen

4

Trygghet og sikkerhet for ansatte

Vi skal øke kompetansen på konfliktdempende kommunikasjon og godt miljøarbeid

Vi har samordnede kontroll- og progresjonstiltak som kan motvirke uønskede hendelser og ny kriminalitet

Vi skal ha et arbeidsmiljø fritt for vold og trusler for ansatte i kriminalomsorgen og våre samarbeidspartnere

For å nå målene våre skal vi:

- ✓ Implementere konfliktdempende kommunikasjon i utdanningen og kurstilbudet til ansatte i kriminalomsorgen
- ✓ Registrere og behandle uønskede hendelser og avvik med tanke på læring og kontinuerlig forbedring
- ✓ Risikovurdere arbeidssituasjoner som medfører økt risiko for vold og trusler og det utarbeide handlings-/ tiltaksplaner som reduserer risiko
- ✓ Vurdere bemanningen i avdelinger for særlig utfordrende eller sårbare innsatte og øke kompetansen hos ansatte i å håndtere utfordringene denne gruppen gir
- ✓ Kartlegge og vurdere innsatte og domfelte med tanke på voldsrisiko og utarbeide individuelle handlings-/ tiltaksplaner for håndtering og intervenering
- ✓ Definere krav til og ha etablere sikre soner ved alle friomsorgskontorer

Kriminalomsorgen

5

God informasjonssikkerhet

Vi ivaretar krav til konfidensialitet, integritet og tilgjengelighet for informasjonen vi behandler

Vi bruker enhetlige og standardiserte systemer og løsninger for all informasjonsbehandling

Vi har evne til å effektivt håndtere digitale trusler

Vi samarbeider med relevante fagmiljøer om styrking av informasjonssikkerheten

For å nå målene våre skal vi:

- ✓ Videreutvikle internkontrollen for personvernområde og informasjonssikkerhet
- ✓ Gjennomføre tilpassede kompetansehevingstiltak for alle ansatte knyttet til informasjonssikkerhet
- ✓ Etablere sentrale systemer og standardiserte prosedyrer for all informasjonsbehandling
- ✓ Innføre sporbarhet i alle systemer og løsninger som benyttes til informasjonsbehandling
- ✓ Gjennomføre øvelser i hendelseshåndtering og bortfall av kommunikasjon og informasjonssystemer
- ✓ Kartlegge avhengigheter og utarbeidet planer for opprettholdelse av funksjonsevne/ tjenesteytelse
- ✓ Formalisere samarbeid med fagmyndigheter og responsmiljøer som kan styrke kriminalomsorgens evne til å ivareta informasjonssikkerheten

KRIMINALOMSORGEN

Vedlegg

Sentrale begreper

I det følgende gis en beskrivelse av sentrale begreper innen sikkerhet og beredskap i kriminalomsorgen. Oversikten er ment å bidra til økt forståelse for fagområde, samtidig danne grunnlag for et felles språk. Noen av begrepene kan utfylle hverandre; de er likevel tatt med fordi de benyttes noe om hverandre i etaten. Oversikten er ikke ment å være uttømmende.

Risiko – Risiko er en begrep som benyttes for beskrive sannsynligheten for at mulige uønskede hendelser inntreffer og konsekvensene av disse. Risiko uttrykker faren for tap av viktige verdier som følge av uønskede hendelser (NOU 2000:24).

Risikoanalyse – Identifisering av farekilder og uønskede hendelser samt analyse av årsaker eller sannsynligheter for og konsekvensene av hendelsene. Analysen innebærer å beskrive og/ eller beregne risiko (Kongsvik m.fl 2018).

Risikoevaluering - Resultatet fra risikoanalysen evalueres opp mot akseptkriterier (Kongsvik m.fl 2018).

Risikovurdering - Begrepet risikovurdering beskriver den systematiske prosessen som består av planlegging og gjennomføring av risikoanalyse og risikoevaluering (NS5814:2021).

Sikkerhetsstyring –Sikkerhetsstyring handler om systematiske aktiviteter som er nødvendige for å beskytte verdiene mot tilsiktede uønskede handlinger. Risikovurdering, risikohåndtering, sikkerhetskontroll og hendelseshåndtering inngår i dette arbeidet. Gjennom systematiske kontroller og god styring på aktivitetene kan virksomheten avdekke sårbarheter og håndtere uønskede hendelser knyttet til verdiene som virksomheten forvalter (NSM 2020).

Avvik - Avvik kan beskrives som brudd på krav eller bestemmelser for eksempel gitt i helse-, miljø og sikkerhetslovgivning. En annen forståelse er at avvik er noe som bryter med fastlagte normer eller det som er som ønsket tilstand eller resultat.

Avvikshåndtering – det systematiske arbeidet med å oppdage, melde, rette opp og forebygge nye brudd på krav eller bestemmelser som er knyttet til helse-, miljø- eler sikkerhet.

Uønsket hendelse - En uønsket hendelse er en hendelse som kan medføre tap av verdier. Den kan oppstå som følge av naturfenomener, teknisk svikt, organisatoriske forhold og menneskelige handlinger – eller en kombinasjon av disse (NS5814:2021).

Krise - En krise er en situasjon hvor som har et potensial til å true viktige verdier og svekke en virksomhets evne til å utføre sine samfunnsfunksjoner.

Trussel – En trussel er en tilsiktet handling som kan føre til en uønsket hendelse (NS5814:2021).

Trusselaktør – En trusselaktør en den eller de som har gjennomført eller kan ha ønske om å gjennomføre et angrep på de verdiene virksomheten beskytter. Begrepet trusselaktør benyttes oftest når man snakker om tilsiktede hendelser.

Beredskap – Tiltak for å håndtere uønskede hendelser og kriser (Lunde, 2016).

Sårbarhet – Sårbarhet kan beskrives som manglende evne til å motstå uønskede hendelser og opprette normaltilstand etter hendelse (NS5814:2021).

Beredskapsprinsipper – I samfunnssikkerhetsinstruksen beskrives fire prinsipper for det beredskapsarbeidet i sivil sektor: *Ansvar*, *likhet, nærhet* og *samvirke*.

Samfunnskritisk funksjon – En samfunnsfunksjon er definert som kritisk hvis bortfall av den får konsekvenser som truer befolkningens og samfunnets grunnleggende behov (DSB 2016).

Kravet til kriminalomsorgens funksjonsevne: «*Evne til å opprettholde et for samfunnet betryggende sikkerhetsnivå i fengsler, forvaringsanstalter og i institusjoner som behandler personer som er dømt til tvungent psykisk helsevern eller tvungen omsorg*» (DSB 2016).

Robusthet – evnen organisasjonen har til å tilpasse seg og håndtere hendelser og kriser samt evnen til å gjenopprette normaltilstand etter hendelser.

Kontinuitetsplan – Plan for opprettholdelse av funksjonsevne, herunder levering av varer og tjenester samt opprettholdelse av kvalitet på den varen tjenesten som produserer.

I utarbeidelse av en kontinuitetsplan er kartlegging av innsatsfaktorer som ansatte, varer og tjenester samt identifisering av og beskrivelse av ulike krisescenarioer viktig, i tillegg til utarbeidelse av tiltak.

Internkontroll – Internkontroll er en prosess, gjennomført av virksomhetens ledelse og ansatte som er utformet for å gi rimelig sikkerhet vedrørende måloppnåelse innen målrettet og effektiv drift, pålitelig rapportering og overholdelse av lover og regler (DFØ – Veileder i internkontroll).

Sikkerhetskultur - En sikkerhetskultur kan defineres som et sett med verdier som deles av medarbeidere i en virksomhet, og som er med på å påvirke deres tanker og forventinger til sikkerhet (NSM 2020).

Informasjonssikkerhet – Sikring av informasjon slik at den ikke blir kjent for uvedkommende (konfidensialitet), ikke blir endret utilsiktet eller av uvedkommende (integritet) og er tilgjengelig ved behov (tilgjengelighet) (Digdir).